

การจัดตั้งชุดดินภูฟ้า

ข้อมูลโดย: สติระ อุดมศรี

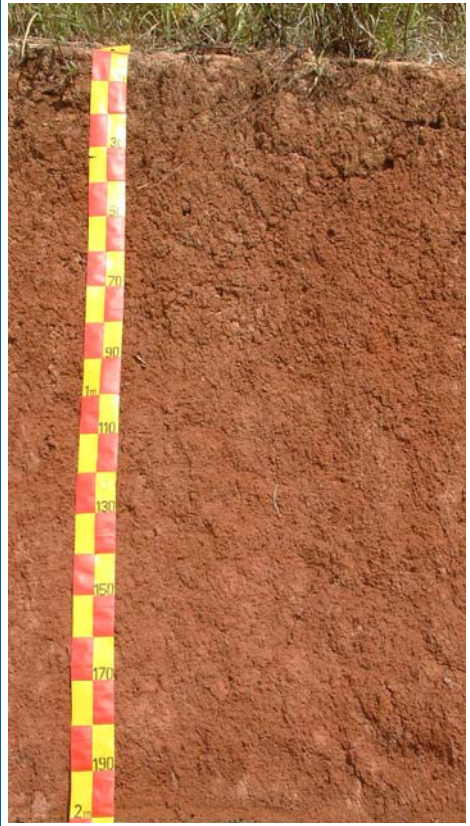
ชุดดิน (Soil Series) เป็นการจำแนกชั้นต่ำสุดที่ใช้ในระบบการจำแนกดินของประเทศไทย โดยเป็นหน่วยการจำแนกดินที่ได้อบรมรวม เอาดินที่มีลักษณะต่างๆ ที่คล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน โดยลักษณะที่ใช้ในการจำแนกดินระดับชุดดินประกอบด้วย ภูมิสัณฐาน ชนิดของวัตถุต้นกำเนิดดิน สัณฐานวิทยา ชนิดและการจัดเรียงของชั้นดิน

ชื่อของชุดดิน มักจะเป็นชื่อสถานที่ที่ได้ทำการเก็บตัวอย่างดินเป็นครั้งแรก ซึ่งอาจจะเป็นชื่อจังหวัด อำเภอ หรือตำบล หรือ ชื่อของบริเวณที่มีลักษณะเด่นที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และต้องมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 20 ตารางกิโลเมตร (ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็น 8 ตารางกิโลเมตร) โดยในปัจจุบันมีการกำหนดลักษณะ ชนิด สมบัติ และการจำแนกชื่อชุดดินต่างๆ ไว้แล้ว ไม่น้อยกว่า 245 ชุดดิน โดยส่วนใหญ่ได้ดำเนินการในพื้นที่ราบ หรือพื้นที่ที่มีความลาดชันไม่เกินร้อยละ 35 เนื่องจากบริเวณนี้ได้มีการสำรวจ จำแนก และทำแผนที่ดินในระยะเริ่มต้นของงานสำรวจดินเพื่อการพัฒนาที่ดินและดำเนินการเสร็จแล้ว

สำหรับพื้นที่ที่เป็นเทือกเขา ภูเขาสูงชัน สลับซับซ้อน ซึ่งพบกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ภาคเหนือ กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการ ศึกษาลักษณะและสมบัติของดินเพื่อจัดทำแผนที่แสดงความเหมาะสมรวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ในการผลิตพืชในบางพื้นที่ และยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้นเท่านั้น อีกทั้งยังไม่ได้มีการศึกษา ลักษณะและสมบัติของดิน บนพื้นที่สูงอย่างจริงจัง

ดังนั้นชื่อเรียกหน่วยแผนที่ (ชุดดิน) ที่ใช้ส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงไปยังชื่อชุดดินที่ได้จัดตั้งในพื้นที่ราบและตั้งชื่อเป็นดินคล้าย (soil variants) แทน หรืออาจตั้งชื่อหน่วยแผนที่ตามชื่อของโครงการที่สำรวจดิน จึงอาจทำให้การสื่อและการถ่ายทอดลักษณะและสมบัติของดินบนพื้นที่สูงไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง

ในวโรกาสอันเป็นมงคลที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้โปรดเกล้าให้จัดตั้ง "ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา" ทางกรมพัฒนาที่ดินได้สนองพระราชดำริ โดยได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เริ่มจากการศึกษาสภาพพื้นที่และลักษณะดินเบื้องต้น เพื่อวางแผนและจัดระบบการใช้ที่ดินให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ จากการดำเนินการพบว่า ลักษณะภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่ ชนิด สมบัติ ลักษณะและการจำแนกดินของบริเวณพื้นที่ศูนย์ภูฟ้าพัฒนาและพื้นที่ใกล้เคียงมีความแตกต่างจากชุดดินที่ได้จัดตั้งไว้ก่อนหน้านี้ และมีปริมาณพื้นที่มากพอตามข้อกำหนดที่จะกำหนดเป็นชุดดินใหม่ได้ ดังนั้น จึงได้จัดตั้งชุดดินในบริเวณนี้ ชื่อว่า **ชุดดินภูฟ้า (Phu Fa series: Pfa)** เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นอกจากนี้ยังจะเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาลักษณะและสมบัติของดินบนพื้นที่สูงของประเทศไทยที่ดำเนินการโดยกรมพัฒนาที่ดินอย่างเป็นทางการ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่สูง เพื่อกิจกรรมต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ชุดดินภูฟ้า (Phu Fa series: Pfa) จำแนกเป็น Fine, kaolinitic, hyperthermic Typic (Kandic) Paleustults พบอยู่บริเวณพื้นที่ภูเขาที่มีความลาดชันสูง เกิดจากการสลายตัวของหินอัคนีหรือหินอัคนีที่สลายตัวมาจากหินตะกอน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหินทรายแป้ง โดยอาจมีเศษหินที่ทนทานต่อการสลายตัวปะปนในเนื้อดินในบางพื้นที่

เป็นดินลึกมาก (แต่บางบริเวณอาจพบชั้นหินพื้นที่กำลังสลายตัวในระดับความลึกก่อน 150 เซนติเมตร) การระบายน้ำดี ความสามารถในการให้น้ำซึมผ่านปานกลางถึงค่อนข้างเร็ว ความสามารถในการอุ้มน้ำปานกลาง และการไหลบ่าของน้ำบนผิวดินปานกลางถึงเร็ว

ดินบนลึกประมาณ 10-20 เซนติเมตร เป็นดินร่วนถึงร่วนเหนียวปนทรายแป้ง สีน้ำตาลคล้ำถึงน้ำตาลปนแดง ค่าปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดปานกลาง ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง (pH) ประมาณ 5.5-6.0 ดินล่าง มีเนื้อดินเป็นดินเหนียวปนทรายแป้ง สีเหลืองปนแดงถึงสีแดง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง (pH) ประมาณ 4.5-5.5 และอาจพบเศษหินทรายแป้งปะปนในหน้าตัดดิน หรืออาจพบชั้นหินพื้นได้

จากผลการวิเคราะห์ทางเคมี พบว่า ดินบนมีปริมาณอินทรีย์วัตถุปานกลาง อัตราร้อยละความอึดตัวเบสปานกลาง ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออนปานกลาง ส่วนดินล่างมีปริมาณอินทรีย์วัตถุต่ำ อัตราร้อยละความอึดตัวเบสต่ำ ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออนต่ำ ปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ปานกลาง ปริมาณฟอสฟอรัสและปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ต่ำ กล่าวโดยสรุปดินนี้มีระดับความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ต่ำ

ดินมีความเหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่และไม้ผล แต่ต้องมีการปรับปรุงบำรุงดินทั้งปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมี เพื่อยกระดับผลผลิตพืช